

PRIMORSKI GLAS

Naroča se za Avstrijo pod naslovom: Lidova tiskarna, Wien V., Margaretenplatz 7.
Za vse ostale države pa se sprejemajo naročila pri Založbi „Jug“ v Ljubljani,
Šelenburgova ulica 7/II, SHS.

Naročnina znača: za Avstrijo: četrletno S 2.—, celoletno S 8.—; za Jugoslavijo:
četrletno Din. 15.—, celoletno Din. 60.— za ostalo inozemstvo celoletno S 10.—
ali Din. 80.—. Posamezna številka 25 grošev ali Din. 2.—.

Nasilni fašistovski krstniki.

Po nasilnem izpreminjaju družinskih priimkov kar v masah, so se fašistovske oblasti lotile prekrščevati že davno krščenim Slovanom njihova krstna imena v nova, latinsko se glaseča imena. Taktiko vporablja isto kot pri izpremembi družinskih priimkov. Vsak količkaj odvisen človek s slovanskim krstnim imenom dobi poziv, da mora napraviti prošnjo na okrožno sodišče za spremembo imena. Ni potrebno zato plačati nikakih pristojbin. Občine razdeljujejo že izpolnjene tiskovine in ostrašeni slovanski „pagan“ mora prošnjo lepo podpisati.

Gonja proti slovanskim krstnim imenom ni v Primorju novejšega datuma. Že pred vojno je tu pa tam v jezikovno mešanih krajih, kjer so imeli premoč Lahi, odnosno Lahoni, nastal marsikak spor proti krščenju novorojenčkov s slovanskimi imeni. Kmalu po aneksiji so se pa Slovani morali še boriti proti organiziranemu odbijanju civilnih uradov v Gorici in Trstu ter po vseh laških istrskih mestecih, da bi njihovi otroci nosili slovanska imena.

Takrat veljavne določbe laškega civilnega zakonika so predpisovale le, da smejo biti dana otrokom imena, obsežena v koledarju kake veroizpovedi ter sploh resna zgodovinska imena, ne pa šaljiva ali nespodobna imena, ki bi lahko njihovim lastnikom kasneje v življenju škodovala. Postava je torej predvsem čuvala interese otroka. Pri veliki razširitvi anarhističnih in sploh prevratnih ter protiverskih strank v predvojni Italiji je bila zelo razpasena navada, da mnogi Italijani otrok sploh niso cerkveno krstili, ampak jim le v uradu za civilno stanje dali kaka imena, pogostokrat imena revolucionarjev ter splah imena, ki niso bila posneta iz imenika koledarjev kake veroizpovedi. Sedanji nasilni gospodar Italije Benito Mussolini je bil sam med takimi ljudmi. Saj ni bil sprva sploh ne poročen. Poročil se je civilno šele ko je prišel na vlado. Po par letih vladanja se je poročil tudi cerkveno ter dal krstiti svoje že nekoliko odrasle otroke, ko je začel misliti nato, kako bi pridobil zase Vatikan.

Slovanska krstna imena, ki so jih izbirali Slovani v Primorju za svoje otroke, so bila po večini izbrana iz koledarjev. Le redko je tu pa tam kak svobodomislec izbral ime, ki ni bilo v nikakem koledarju. Navadno so se potem pogodili z duhovnikom, da je otrok dobil dvoje imen: eno, ki je bilo vnešeno v krstno knjigo kot krstno ime, drugo, dodatno, pa za družinsko rabo in klicanje. Ker so bila in so podvržena imena neki modi ter se ljudje sedaj oprijemljejo enih, kasneje drugih, so bila pred vojno splošno priljubljena ruska imena, posneta po zelo čitanih ruskih romanih ter krstna imena naših bratov na Balkanu. In sicer so se razširila ta imena ne samo med Slovani, ampak v veliki meri tudi med Italijani po mestih.

S preganjanjem in odpravljanjem vseh znakov, ki bi pričali o prebivanju slovanskega prebivalstva v Primorju, se je naraščajoči šovinizem fašizma vrgel tudi na slovanska krstna imena. Predvsem ni dopuščal, da bi se novorojenčkom

dajala slovanska imena. Izval je od čisto zaslužene sodne oblasti v Trstu razsodbo v slučaju imena Gorazd, češ, da se to ime ne sme dati otroku, ker je „zasmehljivo“ in „nespodobno“. Stranka se je sicer pritožila na prizivno sodišče, toda to je razsodbo prve stopnje le potrdilo. Brž, ko so imele prefektore primorske dežele to razsodbo v rokah, so razposlale vsem uradom civilnega stanja po deželi okrožnico, kjer so citirale to razsodbo in so tudi ustavile vsako novo imenovanje otrok s slovanskimi krstnimi imeni. Sodnijski revizorji uradov civilnega stanja so dobili ukaz strogo postopati z onimi občinskimi uradniki, ki bi še dopustili kako novo slovansko imenovanje otrok. Končano je bilo torej krščenje otrok s slovanskimi imeni. Pa to jim še ni zadostovalo. Bila je velika množica odraslih ljudi v deželi s slovanskimi imeni. Na te so se sedaj spravili. Največ je trpela šolska mladina, predvsem pa srednješolci. Učitelji in profesorji so prevajali na najboj nesmiselni način slovanska v neka laška imena ter jih vpisovali v spričevala in šolske kataloge. Odpor proti takemu postopanju je pomenil zlasti pri srednješolcih popolno nemilost pri profesorjih ter najslabše redovanje.

V aprilu 1926 smo dobili postavbo za spremembo priimkov. Skozi tri leta se že vleče na-

silno spreminjevanje družinskih priimkov. Temu podobno so v letu 1929 prišli nato, da bi spremenili še slovanska krstna imena že odraslim ljudem. Najprej se je pojavilo par glasov v laškem časopisju, v marcu 1929 pa je še izšel poziv od strani tržaške občine za vlaganje prošenj za spremembo krstnih imen. Postava z dne 8. maja 1929 št. 383 je tudi spremenila do takrat veljavne določbe civilnega zakonika o imenih. Zato so že dne 28. in 30. maja — res hitro za znano počasnost laških sodnij — bile izdane prve razsodbe tržaškega deželnega sodišča. Dne 2. avgusta so bile razsodbe že vročene. Od sedaj naprej jih bo sodna oblast bruhala na stotine.

Pot je uglajena, postopanje poznano že iz manipulacije z družinskimi imeni. Romale bodo okrožnice iz prefektur, romale okrožnice iz fašijev, romale okrožnice iz sindikatov, deževalo bo pozivov in izpolnjenih tiskovin za prošnje iz občinskih uradov. Kdor ne spremeni svojega nelatinskega krstnega imena, ta ni prijazen fašizmu, ta ni dober državljani, ta je protidržaven, anti-fašist, italofob! So to dovolj krepki argumenti in potem pa še grožnje za ta božji vsakdanji kruhek, ki je v Italiji že itak tako redki in tako grenak. Kdo ni odvisen in kdo se bo mogel zoperstavljati tem narobekrstnikom!? Kijevski ruski knez je osramočen. Hujša je sila, ki goni naš narod v Primorju v umazan, nevreden krst fašistovske kloake.

Dopolavoro.

Po popolnem uničenju in iztrebljenju slovanskih kulturnih organizacij se trudi fašizem, da bi tudi v naših krajih in med našim ljudstvom vpeljal in razširil to svojo kulturno organizacijo, ki ima svoje odseke po celi Italiji. Namen te organizacije je nuditi ljudskim množicam v prostem času, po delopustu (dopolavoro) poduk, razvedrilo in zabavo.

Namen in cilj te organizacije odgovarjata tedaj popolnoma namenom in ciljem, ki so jih imele naše nekdanje kulturne organizacije, ki so bile tako priljubljene in razširjene med našim ljudstvom. Navzlic veliki sorodnosti te fašistovske organizacije z našimi nekdanjimi kulturnimi organizacijami pa ne beleži fašizem tudi na tem polju med našim ljudstvom skoraj nikakih uspehov in še ti, kolikor jih je, so negativni.

Pa tudi po ostali Italiji ne more zaznamovati ta organizacija dosedaj skoraj nikakih uspehov. Šteje pač ogromno število članov, ki so bili vsled svojega službenega razmerja ali iz drugih podobnih razlogov primorani, da se vpišejo ali pa so se vpisali vsled raznih ugodnosti (polovična vstopnina v kinematografe, gledišča in na druge prireditve, brezplačna ali zelo znižana potovanja itd.), ki jih nudi članska izkaznica, toda več kot toliko ta organizacija tudi v italijanskem narodu ni vkoreninjena. Je navaden bluff, kakor so bluff tudi ostale fašistovske organizacije, ki bolehajo, čeprav v mnogih slučajih dobro zamišljene, vse na isti bolezn, ki se imenuje — prisiljenost. Nasilje jih je rodilo, nasilje jim ne da živeti in se razvijati in nasilje jih bo prej ali slej pokopalo.

Poleg nasilja pa prihajata v poštev pri našem ljudstvu narodnost in jezik. Organizacijam predseduje navadno italijanski učitelj ali kak drug Italijan, ki ne pozna niti ljudstva niti jezika, ki ga to ljudstvo govori. Tam sta slovenska beseda in slovenska pesem izključeni iz delovanja organizacije. Kako naj uspeva taka organizacija, ki neguje besedo, ki je naše ljudstvo ne razume, in goji pesem, ki je naše ljudstvo ne občuti?! Ponekod, kakor n. pr. pri Sv. Luciji, predsedujejo organizacijam slovenske poturice in tam je tudi slovenski besedi in slovenski pesmi dopuščena vloga pastorka. Toda naše ljudstvo se dobro zaveda, da se gre samo za prehodno dobo, po katere preteku bosta njegova beseda in njegova pesem popolnoma izprodnjeni s tujo besedo in s tujo pesmijo. Za to obrača tudi takim organizacijam in njihovim prireditvam hrbet ali pa manifestira svoje občutke na ta način, da sprejema slovenske točke z burnim ploskanjem, italijanske pa z grobno tišino.

Čeprav bi bila tedaj po uničenju slovanskih kulturnih organizacij zelo ugodna tla za vznik in življenje podobne organizacije kot je „dopolavoro“, pa se vendar ne more uspešno razširjati, ker je zgrajena na nasilju in ker zasleduje potujčevanje našega ljudstva. Vse njeno kulturno delovanje obstoja vsaj dosedaj samo v tem, da prireja po naših krajih neštete plesne prireditve, ki so jih prej — toda v mnogo manjši meri — prirejali domači fantje. O nekdanjih čitalnicah, pevskih društvih in z njimi združenih veselnicah in nastopih, na katere se je vaška mladina pripravljala skozi mesece in mesece z občudovanja

vredno vemo in požrtvovalnostjo, je ostal samo še spomin.

Kakor nas po eni strani navdaja z radostjo, da ne morejo fašistovske raznarodovalne organizacije dobiti tal med našim ljudstvom, tako nas prevzema po drugi strani globoka žalost, ko s strahom opazujemo, kako naše nekdanje tako napredno ljudstvo kulturno vedno bolj nazaduje, ker so mu uničena žarišča in svetišča njegove kulture. Zato pa narašča v njegovi duši z vsakim dnem vedno bolj sovraštvo, ki komaj čaka ugodne prilike, da požene kulturonosce iz juga tja, odkoder so prišli. Evo, to so sadovi delovanja fašistovskih kulturnih organizacij med našim ljudstvom!

Fašistovska gnjiloba.

Agencija Stefani je prinesla pred nekolikimi dnevi kratko poročilo, da sta bila aretirana v Torinu Pietro Belli in Vincenzo Carano. Belli je bil med prvimi ustanovitelji fašjev, pozneje je postal urednik milanskega „Il Popolo d'Italia“. Nekoliko časa je bil tudi v Trstu, kjer je urejeval najprej večernik „La Sera“, pozneje pa „Il Popolo di Trieste“. Carano je tudi novinar in je bil nekoliko časa ravnatelj podružnice agencije Stefani. Oba junaka sta izdajala v poslednjem času v Torinu tednik „Il Domani d'Italia“, v katerem sta si med drugim privoščila tudi veleindustrijalca Gualino, ki nima, kakor izgleda, preveč čiste vesti. Da bi preprečil nadaljnje časopisne napade, se je Gualino pričel pogajati z Bellijem in Caranom ter jima je ponujal večjo svoto, ako ustavi nadaljnje napade. Oba junaka sta prvotno zahtevala, da jima izplača Gualino za njun molk milijon lir, naposled pa so se pogodili za 185.000 lir. Ko se je imela na dogovorjenem mestu izvršiti izročitev denarja, so se pojavili policijski agentje, ki so oba izsiljevalca aretirali. Tako približno se je glasilo poročilo agencije Stefani. Nepoučen čitatelj si bo ob čitanju podobnih poročil takoj mislil: kako neizprosno in strogo postopa fašizem proti svojim pristašem in celo takim, ki so bili med prvimi ustanovitelji fašjev. V resnici pa izgleda cela stvar popolnoma drugače. Slučajev takih in podobnih izsiljevanj je v fašistovski Italiji na tisoče in tisoče. Belli je bil samo radi lepšega žrtvovan, ker ni bilo drugega izhoda. Če bi hotel fašizem res započeti energično borbo proti izsiljevanju, tedaj bi ne smel in mogel živeti že toliko časa nekaznovan največji izsiljevalec v fašistovski Italiji Emil Settimeli, ravnatelj lista „L'Impero“, ki izhaja in živetari samo s pomočjo izsiljevanj. Toda kako naj se bori proti izsiljevanju režim, ki je zrastel v nasilju in se sam hranil z izsiljevanji?!

Fašistovska korita.

Pred časom je obdolžil nekdanji tajnik fašistovske stranke in član velikega fašistovskega sveta poslanec Farinacci v svojem listu „Il Regime fascista“ bivšega milanskega podeštata poslanca Bellonija velikih finančnih malverzacij in nerednosti, ki jih je zagrešil na svojem prejšnjem službenem mestu. Med obema fašistovskima prvakoma se je unela ostra časopisna polemika, kajti Belloni razpolaga tudi z lastnim časopisom, in sicer milanskim „Secolo-Sera“, ki ga je pred dobrim letem kupila finančna skupina, v kateri igra Belloni vodilno in odločujočo vlogo. Ker bi bilo utegnito nadaljevanje ostre polemike odkriti vsaj en del velike gnjilobe, ki razjeda fašizem, je vodja fašizma kar naenkrat celo polemiko pretrgal in imenoval posebno komisijo, ki naj preišče celo zadevo in o njej poroča.

Pred dnevi je komisija objavila velikansko poročilo o poteku preiskave, kateremu je dodala svoje zaključke. Glasom teh zaključkov se ne

Drzen beg treh odličnih pregnancev.

Kakor poročajo iz Pariza se je posrečilo trem odličnim pregnancem pobegniti iz otoka Lipari, kjer so bili konfinirani in kjer je konfinirano tudi znatno število slovenskih političnih pregnancev iz Primorja. Ti trije junaki, ki se jim je posrečilo po dolgotrajnih pripravah in neverjetnih naporih izbežati bodečemu nadzorstvu tisočernih paznikov in srečno doseči svobodno francosko zemljo, se imenujejo: Lussu, Rosselli in Nitti.

Od teh imen je najbolj znano v Italiji ime Lussu. Naravnost oboževano pa je to ime v njegovi rodni Sardiniji. Lussu se je udeležil svetovne vojne, v kateri si je priboril vsa najvišja odlikovanja. Po vojni je ustanovil in vodil sardinijansko autonomistično stranko, ki ga je ponovno poslala v poslansko zbornico. Ko je prišel v Italiji fašizem na krmilo, je smatral Lussuja za svojega najnevarnejšega in najneizprosnejšega nasprotnika. Ko so se vršili po celi Italiji nekaznovani napadi na življenje in premoženje uglednih nasprotnikov fašizma, so črne tolpe napadle tudi njegovo stanovanje. Toda junak iz svetovne vojne se je postavil v bran proti napadalcem in je junaško odbil napad. Na bojišču je obležalo nekoliko fašistov mrtvih. Za to svoje dejanje se je moral Lussu zagovarjati pred sodiščem, ki ga je pa moralo oprostiti, ker je bilo preveč jasno, da je postopal v samoobrambi. Zato pa je bil Lussu konfiniran za dobo petih let na otok Lipari. O njegovi veliki vstrajnosti in odločnosti priča okolnost, da je skozi 18 mesecev svojega pregnanstva hodil ob določeni uri na sprehod in se ob

določeni uri vračal z namenom, da nekega usodnega dne prevara svoje štiri paznike, ki so mu bili neprestano za petami.

Ime Rosselli je zaslovelo po Italiji zlasti od onega dne, ko se je posrečilo pobegniti iz Italije staremu Filipu Turati. Njegov pobeg sta mu namreč omogočila profesorja Rosselli in Parri. Za to svojo požrtvovalnost sta se morala zagovarjati pred sodiščem v Savoni. Pa kako sta se zagovarjala?! — To ni bil zagovor, temveč bila je ena iz najstrašnejših obtožb, ki jih je moral slišati fašizem. Obsojena sta bila na ječo in konfinacijo. Rosselli je po poklicu vseučiliški profesor in po političnem prepričanju socialist.

Manj znano je ime tretjega junaka, ime Nitti. Kot 17 letni deček se je priglasil med dobrovoljce in si je na raznih bojiščih priboril najvišja vojaška odlikovanja. Po političnem prepričanju je republikanec.

V krogih protifašistovskih emigrantov v Parizu vlada vsled posrečenega bega teh treh junakov velikanska radost. In to po vsej pravici. Saj je protifašistovska emigracija pridobila tri mlade, odločne in inteligentne moči. Tudi mi, primorski emigranti, se pridružujemo s celim srcem k njeni radosti v upanju, da se nam bo posrečilo z ono smelostjo in odločnostjo, ki so jo pokazali ti trije junaki, nekega dne s združenimi močmi zrušiti nasilni režim, ki tlačí njihove in naše ljudstvo. Pogum in smelost teh treh junakov pa naj nam bosta kažipot in svetel vzor!

more Belloniju očitati nikake nekorektnosti pri najetju ameriškega posojila za milansko mesto, pač je bila komisija mnenja, da je poslanec Belloni nekorektno postopal v mnogih drugih slučajih s tem, da je izrabljaj svoj službeni položaj v lastno korist, ko je bil podeštata milanskega mesta. Nadalje je komisija potrdila obtožbo poslanca Farinaccija, da je bil Belloni ob pričetku svoje politične kariere „nag in bos“, dočim je danes, odkar je bil milanski podeštata, eden iz najbogatejših ljudi in najvplivnejših finančnikov v severni Italiji.

Na podlagi teh zaključkov komisije je odredil Mussolini, da se mora poslanec Belloni za nedoločeno dobo vzdržati od slehernega političnega in javnega udejstvovanja, poslancu Farinacciju pa je izrazil grajo, ker je obtožil Bellonija malverzacij tudi pri najetju milanskega posojila, ki so se baje izkazale za neresnične. Poleg tega je odredil Mussolini, da bo komisija, ki je vodila preiskavo, nastopala tudi v bodoče v vseh onih slučajih pretežno moralnega značaja, ki ne spadajo v pristojnost rednega ali strankinega sodišča.

S čim pa se je zameril poslanec Belloni fašizmu in njegovemu vodji? Mogoče s svojim nedavnim govorom v poslanski zbornici o gospodarskem položaju Italije, ker je bil ta govor preveč odkritosrčen? Nerazumljivo je namreč, zakaj je bila potrebna javna časopisna obtožba poslanca Farinaccija, ko bi pa bili lahko uredili celo zadevo med seboj. Neverjetno in skoraj nemogoče je namreč, da bi bil Farinacci napadel Bellonija brez vednosti vodje. Mogoče je hotel vodja slepiti domačo in tujo javnost, kako zna pobijati energično korupcijo in si je v to svrhu izbral za žrtev Bellonija?

Če pa se misli vodja res vreči na ta posel, tedaj mu ne bo zadostovala ena sama komisija, ampak imenovati bo moral najmanj eno v vsaki občini. Nekaj gradiva za njegovo komisijo mu damo lahko celo mi, ki ne živimo v Italiji in nimamo več neposrednega vpogleda v tamošnje razmere.

Tako živi v Milanu neki Arnaldo Mussolini, o katerem pravijo, da je brat velikega vodje. Ta možakar je bil do tkzv. fašistovske revolucije ravnotako „bos in nag“ kakor Belloni. Danes pa je bogat mož in soudeleženec ter upravni svetnik v nešteti zlasti pa časopisnih podjetjih.

Kakor Belloni v Milanu, tako je bil svoječasno guverner rimskega mesta neki senator po imenu Pippo Cremonesi. Nekega dne je bil na povelje vodje nenadoma odstavljen. Še pred tem in še bolj takrat so se širile po Rimu, in to v fašistovskih krogih, govorce, ki so se razširile po celi Italiji in prodrle tudi do Trsta, da je mož kot guverner izvrstno zaslužil. Pippo že prej ni bil revež, toda za časa njegovega županovanja se je njegovo premoženje najmanj potrojilo ako ne podesetorilo. Tudi njegov naslednik knez Spada Potenziani ni imel baje preveč čistih rok.

Vodja fašizma brez dvoma pozna nekega Italo Balba, saj je eden iz kvadrumvirov in njegovih najožjih sotrudnikov. Ta mož je bil pred fašistovsko revolucijo „bos in nag“, danes pa je, kakor pripovedujejo očividci, lastnik ogromnega premoženja v Ferrari.

Tu smo navedli samo nekoliko kričečih primerov. Če bi hotel in mogel vodja prisluškovati ljudskim govoricam, bi bilo takih slučajev na tisoče. Če bi pa dovolil svobodo tiska, tedaj bi naraslo število na stotisoče. Če bi pa hotel izvesti v vseh slučajih natančno preiskavo in krivce primerno kaznovati, tedaj bi fašizem, ki je danes ječa „sam končal v ječi.“

Prebitek in davčne olajšave.

Pred kratkim je objavilo fašistovsko časopisje zmagoslavno podatke o državnem obračunu za poslovno leto 1928-29, po katerih naj bi znašal prebitek dohodkov nad izdatki 382, odnosno 1132 milijonov, ako se vpoštevata 750 milijonov, ki so bili glasom lateranskega pakta izplačani v gotovini Vatikanu kot odškodnina. Ker je obetal državni obračun v prvih šestih mesecih poslov-

nega leta 1928-29 mesto prebitka znaten deficit, je treba priznati, da izkazuje definitivni obračun znaten uspeh, za katerega pa se mora fašizem v prvi vrsti zahvaliti povišanemu davku na sol in nepričakovanemu novemu viru dohodkov, in sicer katastrofalnemu padcu žitnih cen, ki je omogočil občutno povišanje uvozne carine na žito. Saj pri naša uvozna carina na žito v njeni sedanji višini 14 zlatih lir italijanski državni blagajni letni dohodek 1000 milijonov lir. Ta dohodek pa je zelo nezanesljiv. Čim se žitne cene na svetovnem trgu zopet dvignejo, bo moral seveda fašizem uvozno carino na žito temu primerno znižati ali pa se bo temu primerno podražil že itak dragi vsakdanji kruh italijanskega prebivalstva, kar bi bilo isto-

vetno uvedbi novega neznosnega davka. Na podlagi tega docela slučajnega uspeha je napovedal finančni minister Mosconi skorajšnje znižanje nekaterih davkov v znesku približno pol milijarde lir. V fašističnem časopisju je izzvala tudi ta napoved velikansko navdušenje in slavo-speve na naslov režima in njegovega vodje. Od tega znižanja ne bodo imeli široki ljudski sloji nikagega haska, ker bodo znižani odnosno ukinjeni samo nekateri davki, ki so težili industrijo in trgovino. Vendar je tudi to znižanje pri ogromnem davčnem bremenu, ki teži italijansko industrijo in trgovino, samo kaplja, vzeta iz morja davkov, v katerem se zadihava in potaplja italijansko narodno gospodarstvo.

VESTI IZ PRIMORJA

Nova konfinacija.

Peklenski otoki so zahtevali novo žrtev iz vrst slovenskega razumnštva v Primorju in sicer v osebi Rudolfa Vidriha, nekdanjega urednika „Edinosti“, odnosno urednika nekdanje „Edinosti“. Ker je ostal Vidrih po ukinitvi „Edinosti“ brez posla in zaslužka, se je pripravljaj na odhod iz Trsta. Pred svojim odhodom se je podal v Spezio, da se poslovil od svojega brata. Na povratni poti se je ustavil v Ardenzi pri Livornu, kjer se je kopal. Pred odhodom iz Ardenze so ga ustavili policijski agentje, ki so zahtevali, da se legitimira. Odvzeli so mu fotografski aparat in nekoliko slik, med katerimi je bila tudi slika njegovega brata, ter mu napovedali aretacijo. To je bila dne 2. julija, dne 20. julija pa mu je bil že izročena konfinacijski odlok, s katerim je bil konfiniran za dobo petih let na otok Favignano v pokrajini Trapani v skrajnem jugozapadnem delu Sicilije. Poleg Vidriha samega zadene njegova konfinacija teško tudi njegovo mater in sestro, za kateri je moral skrbeti. Kot konfinacijski otoki so bili dosedaj znani Lipari, Ponza in Ustica. Favignano je bil kot tak še nepoznan. Podoba je, da je postalo na onih treh oztokih vsled vedno bolj naraščajočega števila konfinirancev pretesno in da si je moral nasilni fašistični režim poiskati že četrtega, kateremu bo tudi pripadla žalostna slava, da se bo njegovo ime izgovarjalo s strahom in grozo po celi Italiji in po celem svetu.

Po sedmih mesecih.

Po sedmih mesecih zapora v goriških ječah sta bila izpuščena na svobodo Angel Torkar iz Podbrda ter Maks Kenda iz Kneže. Zaprta sta bila radi običajnega postopanja laških policijskih oblasti. V mesecu decembru 1928 so namreč karabinjerji našli pri nekem fantu v baški dolini nekaj številke jugoslovanskih listov ter predvsem „Primorski Glas“. Niso zaprli samo dotičnega, pri katerem so našli liste, ampak so kar na slepo prijeli petero uglednih fantov v baški dolini. Nekaj je k aretaciji pripomogel tudi domači ovaduh iz Kneže vulgo Frankov. Aretiranci so prestali v goriških ječah letošnjo strašno zimo mraza, lakoto in umazanost laških ječ, neprestana zasliševanja in zmerjanja. Sedaj so izpustili dva zgoraj navedena. Ne ve se, kdaj bodo proste še ostale tri žrtve policijske samovoljnosti in nespo- sobnosti.

Uničevanje slovenskega učiteljskega stanu v Primorju.

Kar smo v zadnji številki našega lista označevali, to se je zgodilo. Kot zadnja tri leta, tako so tudi letos šolske oblasti premestile večje število slovenskih učiteljev iz naših krajev v notranjost Italije. Med premeščenimi je dosti zavednih slovenskih učiteljev, so pa med njimi

tudi taki, ki so že davno zlezli v fašizem in se mu klanjali, mu stregli ter si tako domišljevali, da si bodo ustvarili karijero ter mirno prebivanje na svojih starih učnih mestih. Pa so se ukanili, kot so se varali in se varajo vsi slovenski fašisti. Fašizem izrablja slovenske fašiste do gotove mere, potem jih pa izrabljene in kompromitirane zavrže. Seveda bomo poskrbeli, da bodo vsi mostovi, katere so dotični manjvredni člani slovenskega učiteljskega stanu za seboj vedoma in namenoma podrli, ostali zanje podrti tudi v bodoče. Na naš breg ne smejo priti!

Premeščeni so v Italijo sledeči slovenski učitelji:

1. Bratuž Anton iz Kala pri Kanalu v Emilijo.,
2. Čubej Antonija iz Sv. Križa pri Ajdovščini v Puglie,
3. Winkler Alfred iz Bat v Marche,
4. Vilhar Albina iz Šempasa v Lacij,
5. Ščuka Franc iz Čekovnika v Marche,
6. Gerdol Ivan iz Kobjeglave v Lacij,
7. Vodopivec Bogomir iz Gabrji na Krasu v Lacij,
8. Pahor Angela iz Rihenberka v Lombardijo,
9. Krajnik Franciška iz Opatjega sela v Umbrijo,
10. Vodopivec Bernarda iz Brestovice v Toskano,
11. Jereb Viktor iz Števerjana v Lacij,
12. Pavlica Rafaela iz Sv. Križa v Lacij,
13. Bitežnik Zala iz Dobravelj v Lacij,
14. Mayer Julija iz Podkraja v Lombardijo,
15. Picherle Marija iz Štandreža v Lombardijo,
16. Majnik Alojzija iz Anhovega v Ligurijo,
17. Krapš Sidonija iz Anhovega v Lombardijo,
18. Župančič Franciška iz Godoviča v Toskano,
19. Burnik Karla iz Idrije v Toskano,
20. Mervic Valerija iz Sp. Tribuše v Puglie,
21. Močnik Katarina iz Plavi v Ligurijo,
22. Boškin Valerija iz Kanala v Puglie,
23. Podobnik Poldi iz Dol pri Idriji v Emilijo,
24. Vončina Albin iz Idrije v Emilijo,
25. Paglavec Emilija iz Anhovega v Emilijo,
26. Primožič Ljudmila iz Zapotoka v Lombardijo,
27. Gostiša Rafael iz Idrije v Lombardijo,
28. Mahnič Ivan iz Ponikev v Toskano,
29. Močnik Jožef iz Ponikev v Puglie,
30. Močnik Herta iz Volarij v Puglie,
31. Novak Poldi iz Dol pri Idriji v Marche,
32. Vendramio Andrej iz Lokavca v Emilijo,
33. Uršič Franc iz Bovca v Umbrijo,
34. Uršič Marija iz Bovca v Umbrijo,
35. Zorn Franc iz Šempasa v notranjost Italije,

36. Stres Milena iz Deskel v notranjost Italije,

37. Lavrenčič Klementina iz Kanala v notranjost Italije.

Kdo je bil bolj zvest in podložen slovenski snopar kot sedaj premeščeni Winkler Alfred iz Bat? Bil je celo fašistovski politični tajnik za svojo občino: Kot tak je s svojim mogočnim vplivom kot tajnik zapeljal v fašizem tudi celo vrsto priprostih kmetov iz banjske planote ter jih vodil na vse mogoče fašistovske parade v Gorico. Radi njegove ovadbe je bil obsojen neki fant, njegov bivši učenec, od kanalske sodnije na mesec dni zapora, ker je žvižgal „Lepo našo domovino“, katero ga je Winkler sam v svobodnejših časih naučil kot njegov učitelj. Zornu Francu iz Prvačine sta sicer njegov fašizem in politično hlapčevanje italijanstvu prinesla stolček didaktičnega ravnatelja, toda trajnega blagoslova mu nista prinesla. Tudi onim par mladim slovenskim učiteljicam iz vipavske doline, ki so sedaj premeščene v stare pokrajine, ni njihovo ljubimkanje z raznimi karabinjerji in financarji prineslo stalnosti v njihovem službenem mestu. Premeščena je bila celo preveč znana Močnik Herta, ki je pač imela dobre zveze z vsemi laškimi profesorji, nadzornikom Spazapanom in drugimi laškimi veljaki. Pa še par drugih manjših grešnikov v tem seznamu premeščenih učiteljev jasno kaže, da se mora zaveden Slovenec napram laškimi oblastem obnašati le značajno, kajti vsako hlapčevanje, neznačajnost in nemožatost se prej ali slej nad njimi maščuje. Ne prinesejo mu moledovane drobtine milosti iz laških rok. Samo začasno ga zaščitijo, da pozneje pade še bolj globoko za puščen od obeh strani.

Odpravljanje slovenščine iz zasebnega življenja.

Nepomirljiv, vstrajen boj izvaja fašizem napram slovenščini posebno v tržaški pokrajini. Načeljuje temu boju predvsem fašistovski dnevnik „Popolo di Trieste“, ki je že pred fašistovskim režimom pod uredništvom propalega Piera Bellija sestavljal naravnost blazne predloge proti slovanskemu prebivalstvu. Njihov namen je izriniti slovenščino tudi iz zasebnega življenja, kot so jo izključili iz uradnega poslovanja. Kakor smo poročali, so pretekli mesec napovedali vojno proti slovenščini na tržaških trgih in trgovinah. Sedaj stikajo že po pismih in dopisovanju tvrdk ter zasebnih strank. Kar v treh člankih se je sprivil „Popolo di Trieste“ nad zastopnika zavarovalne družbe „Fondiarina“ Dragotina Starca iz Barkovelj radi njegovega slovenskega dopisovanja s strankami. Pozivlja zavarovalno družbo „Fondiarina“ ter sploh vse zavarovalne družbe, da morajo dopisovati s strankami ter sestavljati zavarovalne police samo v italijanskem jeziku. Odkrito grozi zavarovalnim zastopnikom, naj takoj uvedejo laško poslovanje ali bodo občutili fašistovsko pest. V „Popolovih“ grožnjah ni dvoumnosti in pri sedanjem brezpravnem stanju našega prebivalstva pomeni „Popolov“ ukaz postavo s kazensko sankcijo.

Telefonski seznam.

V številki „Popola di Trieste“ z dne 6. avgusta t. l., v kateri se napadajo tudi zavarovalne družbe radi slovenskega dopisovanja s slovenskimi strankami, je poziv na družbo, ki ima v zakupu telefonsko omrežje, da čimprej odpravi iz telefonskega seznama slovenska imena ter jih nadomesti z novimi laškimi imeni, kot jih je odredila prefektura njihovim lastnikom. „Popolo“ mora grizti celo spomin na ustavljeno „Edinost“, ker zahteva, da se mora iz telefonskega seznama črtati njeno ime. Ravnotako zahteva odstranitev

iz seznama besede „Sottoredazione (poduredništvo) ‚Novega lista‘ v Trstu“. — Je kot puran, nesmiseln in besen ta tržaški fašizem, ki zdvija in pobesni brz, ko naleti na slovensko besedo bodisi v zavetju cerkve ali v pripistemem govoru na trgu, ali v potrebnem poslovnem občevanju, v potrebni praktičnosti telefonskega seznama, sploh povsod v življenju. Pa naj si bo njegova jeza brezmejna, nikdar se ne bo mogla izliti do kraja. Pregloboko so zasejane korenine našega naroda v Primorju in vsa besnost fašizma je le onemoglost, ki tolče le po krajnih vejicah našega organizma. Nam pa mora biti njegovo besno delo v spodbudo, da tudi mi udarjamo po izrastkih fašizma v vseh prilikah življenja.

Radi slovenske pesmi v zapor.

Pred približno dvema letoma je par deklet in fantov iz Šempasa in Ozeljana prepevalo v gostilni Slamič v Črničah. Vladal pa je takrat v Črničah hud karabinjerski brigadir. Radi pre-

pevanja jih je ovadil sodnji, češ, da so prepevali prevratne pesmi. Navzoč je bil tisto nedeljo v Črničah tudi laški odvetnik Luzatto iz Gorice, ki zna dobro slovenski. Pričal je tudi on ter jih kasneje zagovarjal pri sodnih razpravah, da so peli samo ljubavne pesmi. Vršile so se kake tri sodne razprave, tisočake so zavrgli obtoženci za obrambo a nič ni pomagalo. Te dni, so karabinjerji polovili štiri izmed njih ter jih zaprli, da odsedijo en mesec zapora radi prepevanja slovenskih pesmi. Zaprti so: Vinko Spacapan, Miro Brankovič, Miha Draščik in Josip Remec.

Ofenziva proti slovenskim gostilničarjem.

Ofenziva proti slovenskim gostilničarjem se nadaljuje. Zadnjič smo poročali o raznih zaprtih gostilnah v Istri in Gorah, danes poročamo o Vipavski. V Dobravljah so zaprli gostilno Vrčnovim, v Vipavi pa so odvezli gostilniško obrtnico Rodmanovim, katerim so odtegnili tudi trafiko.

umrla v Gorjanskem na Krasu 16letna Olga Dugulinova. V Trstu sta izgubila svojo mater, 70letno Frančiško Gabrovšek duhovnika Andrej in Franc Gabrovšek. Na cesti iz Pazina v Grdoselo je plaz zemlje zasul delavca Ivana Mališa iz sela Brajkoviči. V Gorici so pokopali 82 let starega očeta preč. g. Ivana Reščiča.

Drobne vesti iz življenja primorske emigracije.

Mladi istrski emigrant v ljubljanski primorski družbi, znani in priljubljeni odvetniški koncipijent Drago Gervais v Cerkevnic, je izdal v posebni knjigi trideset svojih najboljših čakavskih pesmi pod naslovom „Čakavski sti-hovi“. Kasneje, ako nam bo prostor dopuščal, bomo obširneje poročali o njej. Knjiga se dobi pri autorju v Cerkevnic. Prav toplo priporočamo.

Krajevna organizacija Orjem v Kočevju je imela v nedeljo 4. t. m. zelo uspel sestanek in izlet. Stavljam jo v zgled vsem drugim organizacijam.

Trboveljska organizacija Orjem priredi v kratkem širši sestanek. „Slovenski Tednik“, glasilo primorske emigracije v Južni Ameriki, je priobčil na prvi strani navdušen pozdrav in vsodbudne besede trboveljski organizaciji.

Primorsko društvo „Soča“ pripravlja večjo prireditev, na katero že sedaj opozarjamo, ker je ves dobiček namenjen na novo prihajajočim revnim emigrantom.

Dotok izseljencev iz Primorja v Jugoslavijo je letos dosti manjši od lanskega. Slabe delovne razmere in nezaposlenost domačega delavstva v Sloveniji so marsikoga odvrgli od nameravane izselitve v Jugoslavijo. Kar pa jih je prišlo preko meje, so po večini brez potnih listov, ker jih jim laške policijske oblasti niso ali ne bi hotele izdati.

Okrajno glavarstvo v Logatcu je postopalo napram primorskim beguncem precej nečloveško. Par od njih so ujeli ter poslali nazaj preko meje v žrelo laškimi milicijarjem. Birokatični šimel, katerega je jahalo logaško glavarstvo, je bil precej trdožive sorte. Zato niso naši protesti dosti zalegli. Sedaj pa so se tudi tam razmere spremenile in ne delajo beguncem posebnih teškoč. Le izkazati se mora vsakdo ter navesti priče in listine, da je bil v Primorju pošten in zaveden Slovenec. Povsod drugod pa naši poštenji ljudje kot dosedaj lahko brez večjih sitnosti prekoračijo mejo.

Zelo živahna polemika vre med obema listoma naše emigracije v Buenos Aires, med „Delavskim listom“ in pa med „Slovenskim Tednikom“. Glasbeno-dramatični odsek slovenskega prosvetnega društva je imel večjo prireditev dne 21. julija z devetimi točkami. Večjo prireditev napravi prosvetno društvo dne 1. septembra. Najbolj se udejavljata pri društvu pevovodja g. Jekše in režiser g. Bačvar, oba iz Sela na Vipavskem. Njuna tako ponosna in delovna vas pa mora doma počivati in trpeti.

Neljub gost. Zopet se je mudil v Ljubljani znani Čebon iz Rihenberka, največji podpiratelj in širitelj „Dopolavora“, sindikatov in drugih fašističnih organizacij. V Ljubljani se je seveda izdajal za mučenika in jugoslovanskega narodnjaka. Opozarjamo ga tem potom, da je že docela izčrpal našo potrpežljivost in dobro vero lahkovernih ljudi.

Razširjajte svoj tisk!

DOPISI IZ PRIMORJA

Berm. 8. lipnja pretražili su karabinjerji kuću učitelja Zlatiša iz Berma. Odnjeli su nekoliko fotografija i jednu knjižicu. Inače nisu našli ništa.

Dobravlje pri Tomaju. Dne 21. julija se je mudil znani posestnik Alfonz Grmek iz Avberja v Dobravljah pri Tomaju, kjer je obiskal svojega bratranca. Z njim sta bila tudi dva njegova sinova in še nekoliko mladeničev iz Avberja. Zbrani pri kozarcu terana so pričeli mladeniči prepevati slovenske narodne pesmi. Mimo so prišli domači orožniki in zahtevali od vseh, da se morajo legitimirati. Ko je opazil posestnik Grmek, ki se je nahajal tam v bližini, da zahtevajo od njegovih sinov legitimacijo, je v skrbeh, da sta mogoče kaj zagrešila, vprašal orožnike, kaj da se je zgodilo. V odgovor pa je dobil od orožniškega brigadirja udarec s puškinim kopicom. Ko je Grmek proti takemu postopanju protestiral, so orožniki naročili vsem članom družbe, da se morajo naslednjega dne zglasti na orožniški postaji v Sežani, kjer so bili vsi zaslišani. Po zaslišanju so ostale mladeniče izpustili, posestnika Grmeka in njegovega mlajšega sina pa so pridržali v zaporih, kjer sta ostala nad teden dni. — Dne 2. avgusta se je vršila proti obema Grmekoma, očetu in sinu, pred sežansko sodnijo kazenska razprava. Prvi se je moral zagovarjati radi žaljenja orožnikov, drugi pa radi prepevanja slovenskih (torej protidržavnih) pesmi. Čeprav so vse priče izpovedale ugodno za posestnika Grmeka, je bil vendarle Grmek na podlagi brigadirjeve ovadbe obsojen na 46 dni zapora, dočim je bil njegov sin-medimec oproščen.

Herpelje. Kot skoraj v vsaki vasi, tako imajo tudi v Herpeljah laške oblasti par plačanih konfidentov. Predvsem se poslužujejo karabinjerji bratov Benčič, ki sta zaposlena kot pismonoša. Sedaj se je vrnil iz Jugoslavije še tretji brat, bivši fašist, ki tudi podpira svoja brata v njunem ogabnem ovaduškem poslu. Gostilničar Baša pa s svoje strani nosi na uho vse vesti iz vasi svoji ničvredni klienteli, ki obstoja povečini iz malovrednih južno-italijanskih elementov. Seveda niso samo navedeni konfidenti v naši vasi. So še drugi. Vsi poštenti in zavedni Herpeljci se jih izogibajo. Navedli smo le te, da ne pozabi nihče nanje, ko bo prišel dan obračuna. Mi smo nanj pripravljeni in takrat!... Najbolj na piki imajo laške oblasti F. Race-ta. Sin njegov je moral radi neprestanih šikan zbežati v Jugoslavijo, hči je sledila možu Grgiču, ki je bil eno leto zaprt radi petja v Škocijanu. Race sam je sedaj pod policijskim nadzorstvom. Po 8. uri zvečer ne sme od doma in zjutraj ne sme pred 7. uro iz hiše.

U Juršičima. (Roverija kraj Vodnjana.) U Juršičima bio je tužen od karabinerskog brigadirja preč. g. Pavič, jer da je on skrivio, da je u njegovoj župi bilo nešto preko 50 negativnih glasovnica na dan izbora. Oblasti zato zahtje-

vaju od porečkog biskupa, da ga makne, a pošto ovaj ne može ništa, tužili ga u Rimu, te sad čekaju rešenje.

Pazinština. Poslije 24. ožujka vlada u cijeloj Istri, a posebno kod nas opsjedno stanje. Pri tom se još uvijek ističe Bruno Camus, personificirani fanatizam protiv svega što je slavensko. No, čini se, da u zadnje vrijeme ne nalazi simpatija ni kod Talijana, i hoće da ovu apatiju odaleči „velikodušnim“ poterana u političkom i ekonomskom polju. S jedne strane stvara „Dopolavore“ i „Balille“ u svim obližnjim selima, vodeći najoštriju borbu protiv one dvojice, trojice svećenika, koje mu još nije uspelo odalečiti, s druge opteruje svim mogućim porezima i odviše opterećeno pučanstvo. Opčina medjutim uspeva u — dugovima.

Prosek. Dne 25. julija se je vršil občni zbor tukajšnjega fašja. Na občni zbor sta prihitela tudi sežanski paša Grazioli in fašistovski politični tajnik iz Opčin, Federici. Glavno besedo na občnem zboru je imel seveda Grazioli, ki je v svojem govoru posvetil glavno pažnjo nedavnim dogodkom: izobešenju slovenske zastave na dan otvoritve novega poslopija za otroški vrtec, eksploziji municije in novi maši. Med drugim je rekel Grazioli v svojem govoru: „Naj le prirejajo pobožne slovesnosti in naj le razobešajo zastave po pokopališčih. To nas, fašiste, ne ustraši, zakaj naša pot je ravna in po njej bomo korakali neustrašeno dalje tudi čez mejo, ako bo to potrebno. Vsi naj si le dobro zapomnijo, da vsaka kapljica prelite fašistovske krvi vpije po osveti in da ni več daleč dan, ko se bo to zgodilo!“ Najbolj vneto je pritrjeval govoru sežanskega nasilnika „palumbar“ Čuk (Zucchi). Med svoje prve naloge si je postavil novi politični tajnik proseškega fašja takojšnjo ustanovitev fašistovske predstraže v naši občini. Podobno nalogo sta si stavila tudi njegova prednika, pa sta pogorela. Ista usoda čaka tudi novega tajnika. — Pred dnevi je bila baje izvršena v okolici naše občine neka tatvina. Čez nekoliko dni so pričeli varnostni organi v pozni nočni uri razbijati po vratih nekaterih hiš v Zgoniku. Po hišni preiskavi so odpeljali tri mladeniče na orožniško postajo, pa so jih morali kmalu izpustiti, ker se je izkazalo, da so popolnoma nedolžni. Surovo postopanje orožnikov je vzbudilo povsod veliko ogorčenje, toda kaj pomaga, ko je orožnik v naši nesrečni državi neomejen gospodar nad življenjem in smrtjo državljanov.

Primorski grobovi. V Trnovem pri Bistrici sta umrla kancelist Pavel Jobbi ter gospa Vida Tomšič. V Razdrtem je po dolgem bolehanju umrl bivši župan Filip Kavčič. V Idriji sta zopet dva rudarja šla za vedno pod zemljo in sicer 70letni vpokojeni rudar Anton Šulgaj in 48letni Anton Bratuš. V Goveku na Razpotju je umrl 70letni Josip Lapajne. V 87 letu starosti je pobrala smrt Franca Hrobata iz Dobravelj. Ravnotako je smrt pobrala 93letno Kavičevo (Tomajčevo) iz Tolmina. Še v nežni mladosti je